

Úvod do problematiky mezinárodního obchodu

Ladislava Kuchynková

Struktura přednášky

- 1. Základní pojmy**
- 2. Globalizace**
- 3. Vývoj MO**
- 4. Faktory rozvoje MO**
- 5. Východiska ČR pro zapojení do MO**

1. Základní pojmy

ZAHRANIČNÍ OBCHOD lze definovat jako „obchod jedné národní ekonomiky se svým okolím (jednou či více jinými národními ekonomikami), případně jako obchod jednoho státu s jinými státy, shodují-li se jejich hranice s hranicemi ekonomik“

(Štěrbová a kol., 2013)

MEZINÁRODNÍ OBCHOD lze definovat jako „souhrn zahraničněobchodních aktivit dvou a více národních ekonomik, případně států, shodují-li se jejich hranice s hranicemi ekonomik; je tedy součtem dvou a více zahraničních obchodů“

(Kalínská a kol., 2005)

2. Globalizace

- Fenomén, jenž se ve světě postupně vyvíjí již po několik staletí, v současnosti urychlen rozvojem logistických a komunikačních technologií a díky prohlubující se liberalizaci ve světové politice a ekonomice.
- Zavedení dělby práce v celosvětovém měřítku, monitorování a využívání komparativních výhod v teritoriích, která nabízejí nejpříhodnější podmínky.
- Celosvětový proces, který činí ekonomické systémy a národní společenství více uniformní, více integrované a více navzájem závislé.

2. Globalizace

- Reakce na přesycenost domácích trhů
- Alokování kapitálu tam, kde přinese nejlepší zhodnocení
- Proces zvyšující závislost trhů a národních ekonomik, které mají jen málo obranných mechanismů s omezeným účinkem
- Proces globalizace nelze zastavit
- Vyřazení z procesu globalizace vede k izolaci hospodářské i politické

2. Globalizace

Existují čtyři hlavní aspekty globalizace:

- Mezinárodní obchod
- Pohyb investic a kapitálu
- Migrace osob
- Šíření znalostí

Index globalizace zohledňuje míru ekonomické integrace (MO), osobních kontaktů (turismus, telekomunikace), technologické propojenosti (internet), politické angažovanosti (zapojení v mez. org., vojenských a humanitárních misích)

3. Vývoj MO – fáze 1

Fáze 1 (započata r. 1492 objevením Ameriky)

- Zámořské plavby, pouštní karavany (důvěra bez formalit)
- Objev nových teritorií = rozvoj obchodní výměny se zámořskými oblastmi
- Koloniální éra = zdroj levné pracovní síly a vzácných nerostných surovin, odbyt výrobků
- Týká se pouze několika států (vlastnictví kolonií = ekonomické výhody)
- Typický byl tzv. trojúhelníkový obchod (Evropa – Afrika – Amerika)
- Hanza = spolek (nejen) německých obchodních měst

3. Vývoj MO – fáze 2

Fáze 2 (poč. 19. století v souvislosti s průmysl. revolucí)

- Vynálezy a technické novinky v Evropě
- Běžný je obchod spotřebním zbožím a potravinami
- Rozvoj cestování širokých skupin obyvatelstva
- Objev nových vzdálených zemí (Austrálie, NZ...)
- Rostoucí propojenost podniků a jejich působení na mezinárodních trzích

3. Vývoj MO – fáze 2

- Získané výhody v dopravě, vyjednané redukce obchodních bariér
- Zvýšený tok zboží, kapitálu a především pracovních sil
- Cca 60 mil. lidí migrovalo z Evropy do Severní Ameriky
- Obyvatelé Indie a Číny směřovali na Srí Lanku, do Thajska, Vietnamu aj.
- Objem MO rostl o 4 % ročně

Následovalo problematické meziválečné období:

- Světová hospodářská krize (1929)
- Krize koloniální soustavy atd.

3. Vývoj MO – fáze 3

I. etapa (po r. 1945)

- Od 2. pol. 20. stol. zaznamenán největší rozmach MO
- Rozpad koloniální soustavy
- Ekonomický vzestup Japonska
- Růst ekonomické váhy USA (aktivní zahraniční politika)
- Marshallův plán = Plán evropské obnovy 1948-1952
(program hospodářské pomoci USA západoevropským státům v celkové výši 13 mld. USD zabezpečil rychlejší poválečnou rekonstrukci části Evropy)
- GATT = Všeobecná dohoda o clech a obchodu
(vyspělá Evropa, Severní Amerika a Japonsko)

General Agreement on Tariffs and Trade (GATT)

– Všeobecná dohoda o clech a obchodu

- Mnohostranná dohoda obsahující pravidla pro řízení obchodu, jednání o obchodních záležitostech a řešení obchodních sporů mezi členy
- Důvodem vzniku bylo snížení překážek v mezinárodním obchodě, čehož bylo dosaženo množstvím dohod o snížení celních bariér, kvantitativních omezení obchodu a dotací
- Podepsána v r. 1947, v platnost vstoupila v r. 1948, iniciátorem byly USA, Československo patřilo mezi zakládající členy
- 1.1.1995 byla GATT začleněna pod WTO (Světová obchodní organizace)

3. Vývoj MO – fáze 3

II. etapa (1951 – 1973)

- EHS = Evropské hospodářské společenství
- NAFTA (USA, Kanada, Mexiko)
- tzv. hospodářský zázrak (USA, Japonsko, západní Evropa)
- RVHP = Rada vzájemné hospodářské pomoci (1949 - 1991)
(izolace východní Evropy od liberalizace MO, uplatňování zájmů SSSR, od konce 60. let zvýrazněny nedostatky centrálního plánování)
- Rozporný vývoj rozvojových zemí
- Tři typy ekonomik – TE, CP, RE

3. Vývoj MO – fáze 3

III. etapa (1974 - 1989)

- Odstartovala ropným šokem 1973 (z 3 na 12 USD/barel)
- Snaha velkých rozvojových zemí o zapojení do MO a kap. investic
- Rostoucí vliv tzv. asijských tygrů (Jižní Korea, Hongkong, Singapur, Tchaj-wan)
- Dvojnásobně se zvyšuje podíl služeb na MO
- tzv. noví globalizátoři = více než 20 zemí (Brazílie, Čína, Indie, Mexiko...), zásadním způsobem roste jejich podíl hotových výrobků na exportu

3. Vývoj MO – fáze 3

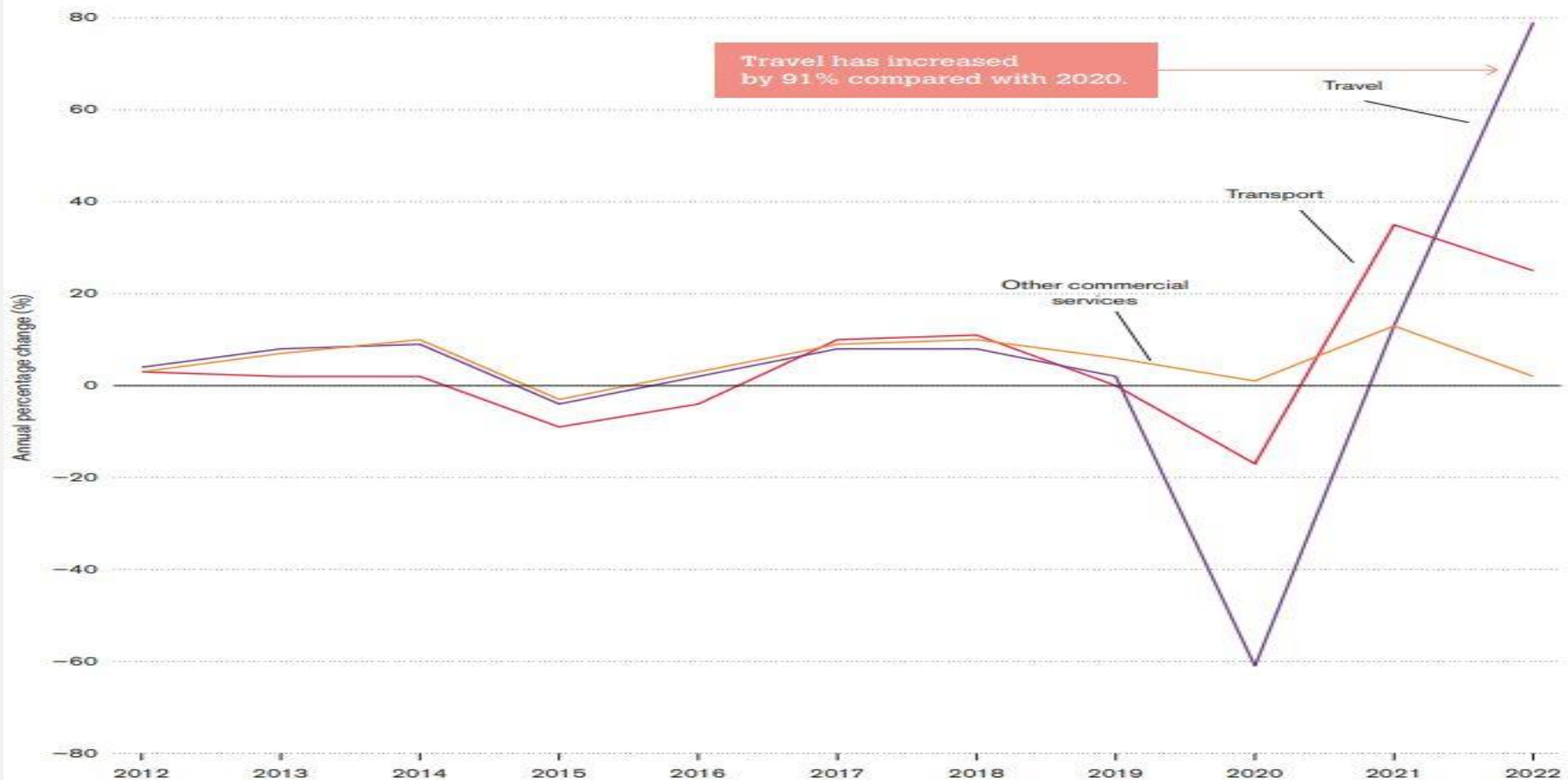
IV. etapa (1990 až dosud)

- Konec socialistického bloku (vč. RVHP) otevírá nové trhy
- Vzdálenost a velikost světa již není limitující
- Neomezený pohyb lidí ve fyzickém i virtuálním prostoru
- Zásadní je výměna informací, využití možností internetu a outsourcingu
- Sílící vliv mezinárodní politiky na MO (strategické suroviny, bezpečnost...)
- Rozšíření EU (z 15 na 27) = posílení vyjednávací pozice z mez. hlediska
- Postupující globalizace, sílící vliv WTO
- Dopad celosvětové pandemie Covid-19

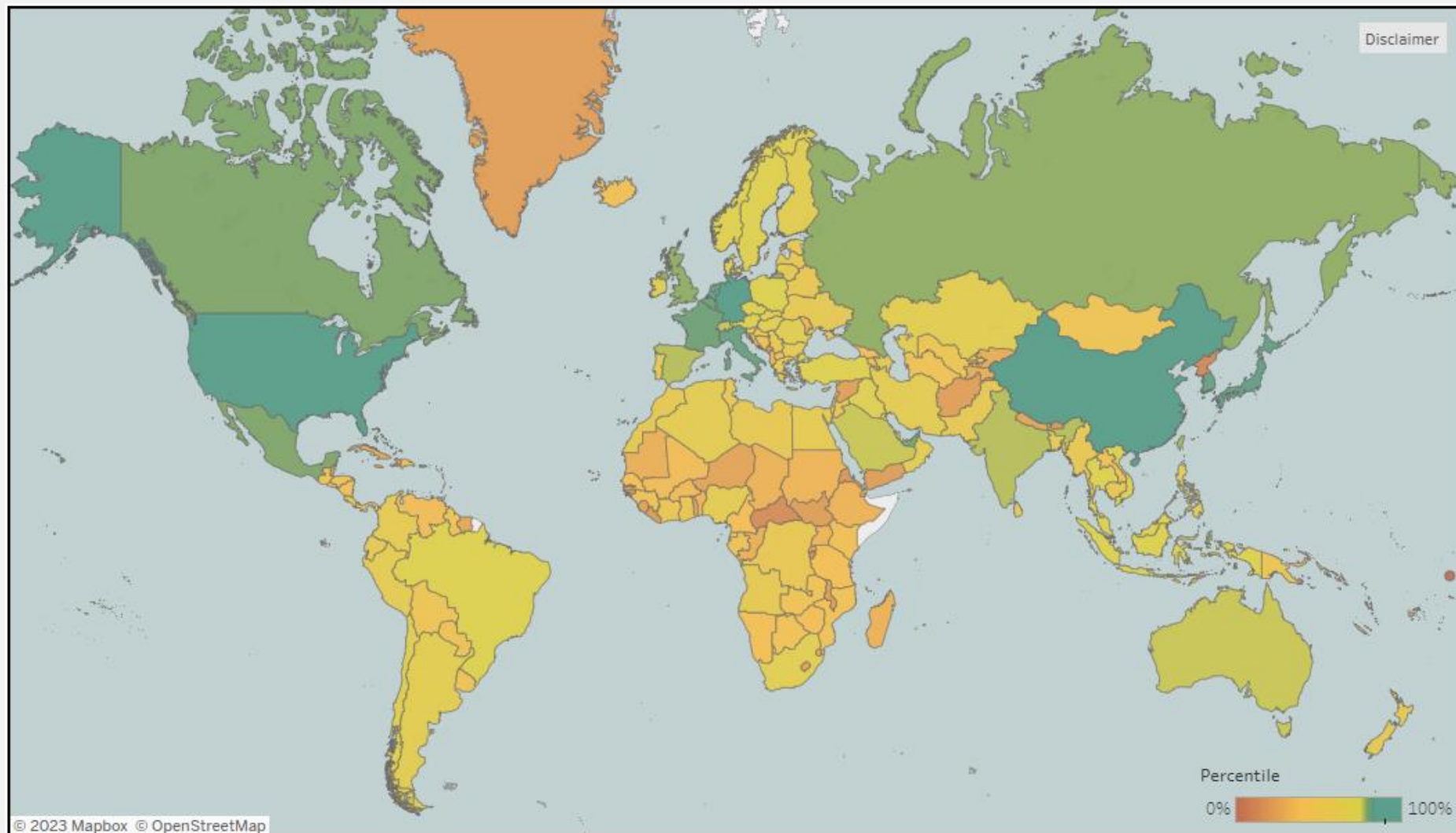
Vliv pandemie Covid-19 na MO službami

World trade in commercial services by sector, 2012-22

(Annual percentage change)

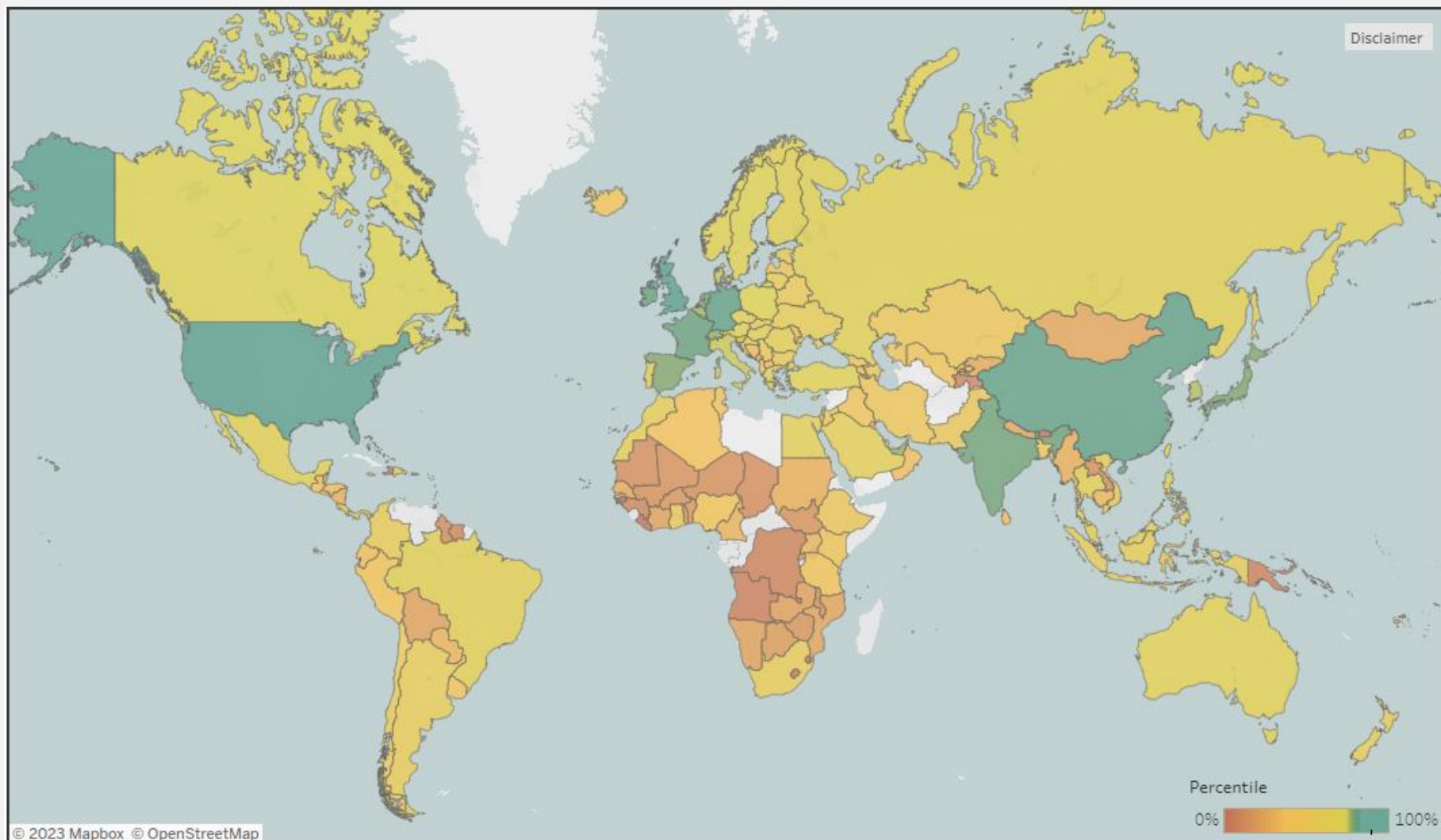
Zastoupení zemí v MO zbožím

*Total merchandise, Exports,
2022 (WTO)*

Zastoupení zemí v MO službami

*Total services, Exports, 2022
(WTO)*

4. Faktory rozvoje MO

- Liberalizace a otevírání trhů
- Neustálý technický a technologický pokrok
- Možnost okamžitého přenosu znalostí
- Rozvoj nových telekomunikačních technologií
- Relativně stabilní ekonomiko-politický rámec
- Vznik regionálních obchodních organizací
- Volnějším pohyb osob, zboží a kapitálu
- Nástup tzv. konzumní společnosti

4. Faktory rozvoje MO

- Globální vyhledávání zdrojů
- Nové a rozvíjející se trhy
- Úspory z rozsahu produkce
- Sklon spotřeby k homogenní poptávce
- Snižující se logistické náklady
- Homogenizace technických standardů
- Vládní politika, tarify, daně, cla
- Podpora zahraničních investic

5. Výhodiska zapojení ČR do MO

Komparativní **výhody:**

- Tranzitní poloha
- Výskyt minerálních pramenů a zřídels (rozvoj lázeňství)
- Různorodý přírodní reliéf (rozvoj CR různých forem)
- Atraktivita historických památek (rozvoj CR)
- Vysoký stupeň vzdělanosti (kvalifikovaná pracovní síla)
- Vyspělost kultury
- Stabilní sociální prostředí
- Stále nižší úroveň mezd oproti vyspělým ekonomikám
- Vysoká úroveň zprůmyslnění

5. Východiska zapojení ČR do MO

Komparativní nevýhody:

- Malá geografická rozloha (omezená surovinová báze)
- Klimatické podmínky limitující zemědělskou produkci
- Malý počet obyvatel (objem pracovní síly, velikost trhu)
- Nedostatek domácího kapitálu
- Zdlouhavá práce soudů (nízká vymahatelnost práva)
- Vysoká míra korupce a minimální protiopatření
- Nízká konkurenceschopnost výrobků
- Nedostatečná míra adaptability domácích subjektů na změny

Děkuji za pozornost

